

Nysa Girlandlı / Eros Figürlü Korinth Başlıkları

Serdar Hakan Öztaner* - İbrahim Ethem Koçak**

Öz

Bu makalede Aydın ili, Sultanhisar ilçesi sınırları içerisinde yer alan Nysa Antik Kenti'nde 2013-2020 yılları arasında yürütülen kazı çalışmalarında ele geçen dört adet girlandlı / Eros figürlü *korinth* başlığı ile benzer ölçü ve stildeki yirmi iki adet Eros figür parçası ve elli sekiz adet defne yapraklı girland askısı parçasının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Nysa Antik Kenti'nde, kent merkezinde yer alan *forumun* doğu kenarı boyunca inşa edilmiş çarşı bazilikasının kuzeyindeki *tribunal* bölümünde ve *forumu* kuzeyden sınırlandıran doğu-batı yönünde uzanan kentin sütunlu ana caddesi olan Cadde 1 kazılarında ele geçen girlandlı / Eros figürlü başlıkların girland dekorasyonuna ait öğelerinin incelendiği çalışmada benzer kompozisyonu gösteren Anadolu örnekleriyle tipolojik yönden karşılaştırmaları yapılmaktadır. *Korinth* başlıklarının ve girland dekorasyonunun bezeme ve stilistik özelliklerine göre MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiş ancak Nysa'da ait oldukları yapı kesin olarak saptanamamıştır. Buluntu yeri itibarıyla değerlendirilen başlıkların farklı alanlar olan forum ve çarşı bazilikasının figürlü "*skylla*" başlıklarıyla aynı yapı projesine ait olabilecekleri üzerine bir hipotez sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nysa, Figürlü *Korinth* Başlığı, Eros, Girland, Sütunlu Cadde, Çarşı Bazilikası, Forum.

Garland / Eros Figured Corinthian Capitals at Nysa

Abstract

In this paper, it is aimed to evaluate the four garland - Eros figured Corinthian capitals and the capital fragments with garland / Eros figures, 22 Eros pieces and 58 bay laurel leafed garland pendants having the same size and style which were unearthed during the excavations between 2013-2020 years, in the ancient city of Nysa located within the borders of Sultanhisar in Aydın Province.

The garland decorations of the garland / Eros figured capitals unearthed during the excavations at the *tribunal* section in the northern part of the *market basilica* situated at the eastern edge of the *forum* and at the colonnaded street / street 1 in the ancient city of Nysa are examined. Within the scope of the study, these elements with garland and other Anatolian examples with similar iconography are typologically compared. According to the ornamental and stylistic features of the Corinthian capitals and garland decoration, the capitals were dated back to the second half of the second century AD., but it was not

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Ankara/TÜRKİYE
oztaner@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8284-6792.

** Arş. Gör. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Gaziantep/TÜRKİYE
ithem@gantep.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2534-8893.

determined with certainty which building they belong to in Nysa. A hypothesis is presented that the capitals evaluated regarding their findspots may have belonged to the same building complex as the figured “*skylla*” capitals of the *forum* and the *market basilica*.

Keywords: Nysa, Figured Corinthian Capital, Eros, Garland, Colonnaded Street, Market Basilica, Forum.

Nysa Antik Kenti’nde 2013-2020 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında¹ (Plan 1-2) dört adet girlandlı / Eros figürlü *korinth* başlığı ele geçmiştir. Eserlerden 13.B.14 envanter numaralı başlık (Resim 1) *forumun* doğu kenarında yer alan *çarşı bazilikasının* kuzeyindeki *tribunal bölümünde*², diğer üç başlık (Resim 2-4) ise kentin doğu yakasındaki, doğu-batı yönlü sütunlu ana cadde / Cadde 1’in 2013, 2014 ve 2020 yılı kazılarında³ ele geçmiştir (Plan 1-2). Başlıkların yanı sıra, başlıklardaki altı adet girlandlı Eros figürleriyle benzer ölçü ve stilde on altı adet Eros figürü parçası⁴ (Resim 5) ile elli sekiz adet defne yapraklı girland askısı parçası⁵ (Tablo 1) ele geçmiştir (Plan 2).

Bu çalışmada incelediğimiz girlandlı / Eros figürlü *korinth* başlıklarından ilki *çarşı bazilikasında* ele geçmiş olup, başlığın⁶ yüksekliği 51 cm., alt çapı 37 cm.dir. Sütunlu cadde kazılarında ele geçen üç başlığın⁷ yükseklikleri 58-60 cm., alt çapları ise 45-46 cm. arasında değişmektedir. Söz konusu *korinth* başlıklarının *kalathosunda* alt (*ima folia*) ve üst (*secunda folia*) yaprak sırası olmak üzere iki sıra *akanthus* yaprağı mevcuttur. Alt sıradaki yaprak dizisinde her bir yaprak, üçer yan ve bir uç yaprakçıkla birlikte yedi yaprakçıktan oluşurken, yaprak dizilerindeki orta yaprakçıklar dört parmaklıdır. Üst yaprak sırası ise üç yaprakçıktan oluşmaktadır. Aşağıya doğru uzayarak, damla formunu kaybeden yaprakçıklar arası gözler, uzun ince yarıklar şeklindedir. Yaprak orta kaburgasını her iki tarafta merkezi damarlar sınırlamaktadır. Yan, orta ve üst yaprakçıkların alt parmakları dik açı oluşturarak yataya yakın şekilde işlenmiştir. *Foliumların* üst kısmında ise *kaulis* düğümünden itibaren destek yaprakları, *heliksler* ve *volütler* işlenmiştir. Ele aldığımız dört başlığın *volütlerinin* büyük bölümü kırık ve eksiktir. *Abakuslarının* bezeme işlenişlerinde farklılıklar görülmektedir. 13.C1.103 (Resim 2) ve 14.C1.45 (Resim 3) envanter no.lu başlıklarda *abakusların* topuk profilli üst kısmında sağa ve sola eğimli urgan motifi ile içbükey profilli alt kısmında dil motifleri yer almaktadır (Resim 2 c, 3 a, c, d). Bu tipteki *abakus* bezemelerinin çok yakın benzerlerini Nysa Tiyatrosu *scaenae fronsu* 1. katına ait *korinth* başlıklarında

1 Nysa Antik Kenti kazı çalışmaları Doç. Dr. S. Hakan Öztaner’in 2012-2016 yılları arasında bilimsel danışmanlığında, Aydın Müze Müdürlüğü başkanlığında, 2017 yılından itibaren kazı başkanlığında, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Ankara Üniversitesi adına yürütülmüştür. Ayrıca bu makale yukarıda adı geçen kurumların ve Türk Tarih Kurumunun sağladığı destek çerçevesinde yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçların bir ürünüdür. Verdikleri desteklerden dolayı ilgili kurumlara teşekkür ederiz.

2 Bk. katalog.

3 13.C1.11, 14.C1.16, 20.C1.42 sondajlarında ele geçmiştirlerdir.

4 Ny 2013, 13.C1.B1, 13.C1.B3, 13.C1.11, 14.C1.13, 14.C1.15 (3 adet), 14.C1.16 A-B, 14.C1.23, 20.C1.42, 20.C1.51 no.lu sondajlarda *korinth* sütun başlıklarına ait Eros figür parçaları ele geçmiştir.

5 13.C1.2, 13.C1.B1/13, 13.C1.B3/12, 13.C1.11, 14. C1. 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 41, 18.C1. 43, 19. C1. 43, 20.C1.41, 20.C1.42 no.lu sondajlarda girland askısı parçaları ele geçmiştir.

6 13.B14 (Resim 1).

7 13.C1.103 (Resim 2), 14.C1.45 (Resim 3) ve 20.C1.42.14 (Resim 4).

da görmekteyiz⁸. 13.B.14 (Resim 1) ve 20.C1.42-14 (Resim 4) envanter no.lu başlıklarda ise *abakus* topuk ve içbükey profillerinin düz bir şekilde bezemesiz olarak bırakıldığı görülmektedir (Resim 1 b-d, Resim 4 b-d). *Abakus*ların merkezlerinde *abakus* çiçeği veya Eros figürü, girland dekorasyonu ile betimlenmiştir. 13.C1.103 envanter no.lu başlığın *abakus*unun koruna gelen a yüzünde çiçek, b ve c yüzlerinde başı sağına dönük sağ kolunu yukarıya doğru kaldırarak girland tutan Eros figürü yer almaktadır (Resim 2 a-c). 14.C1.45 envanter no.lu başlığın *abakus*unun koruna gelen c yüzünde başı sağına dönük sol kolunu yukarıya doğru kaldırarak girland tutan Eros figürü yer almaktadır (Resim 3 c). 13.B.14 envanter no.lu başlığın *abakus*unun koruna gelen b ve d yüzlerinde soluna dönük sağ kolunu kaldırarak girland tutan Eros figürü yer almaktadır (Resim 1 b, d). 20.C1.42.14 envanter no.lu başlığın *abakus*unun koruna gelen d yüzünde soluna dönük sağ elini kaldırarak girland tutan Eros figürü yer almaktadır (Resim 4 d). *Abakus*un c yüzünde ise girland bezemesine dair izler görülmektedir (Resim 4 c).

Başlıkların *abakus*ları üzerinde yer alan Eros figürlerinin 13.C1.103 envanter no.lu başlıkta yan yana gelen iki yüzde (Resim 2 b, c), 13.B.14 envanter no.lu başlıkta ise karşılıklı iki yüzde bulunduğu tespit edilmiştir (Resim 1 b, d). Ele geçen dört başlığın kırık ve eksik yüzleri sebebi ile kesin olmamakla birlikte Eros figürlerinin daha çok görülen yüzlerde olabileceği, içe bakan yüzlerde ise *abakus* çiçeğinin işlendiği düşünülebilir.

Nysa Girlandlı / Eros Figürlü Korinth Başlıkları

Kat. No: 1 – (Resim 1)

Envanter No: 13.B.14

Ölçüleri: 62 x 46 cm., Yükseklik: 51 cm., Alt Çap: 37 cm., *Abakus* Y: 9 cm.

Buluntu Yeri: Çarşı Bazilikası, NY13.B18 sondajı

Tanım: Çarşı bazilikasının kuzeyindeki *tribunal* bölümünün batı kenarında ele geçen *korinth* başlığının üç yüzü kısmen sağlam olup a yüzünün üst yarısı kırıktır. Başlığın *kalathos* kısmında alt ve üst yaprak sırasında sekizer adet *akanthus* yaprağı yer almaktadır. Üst sıra *akanthus* yaprakları arasından çıkan *kaulis*ler ve *kaulis*lerin üzerinde ise *heliks*ler yer alırken, en üstte ise bezemesiz topuk ve içbükey profilleri olan *abakus levhası* bulunmaktadır (Resim 1 b-d). Başlığın köşelerinde olması gereken *volüt*ler ve *abakus levhası*nın a yüzü kırıktır (Resim 1 a). *Abakus levhası*nın b ve d yüzünde ise girland taşıyan çıplak çocuk Eros betimleri yer almaktadır (Resim 1 b, d). Başlığın c yüzünün *abakus levhası*nın merkezi kırıktır (Resim 1 c). Başlığın cephesinde yer alan çıplak Eros ve defne yapraklarından oluşan girland askısının varlığı kısmen görülmektedir (Resim 1 b, d). Başlığın üst yüzünde kenarlarda *scamillus* ortada ise tarak izleri ve “N” şeklindeki taşçı işareti yer almaktadır (Resim 1, üst yüz).

Kat. No: 2 – (Resim 2)

Envanter No: 13.C1.103

Ölçüleri: 75 x 74 cm., Yükseklik: 60 cm., Çap: 46 cm., *Abakus* Y: 11 cm.

Buluntu Yeri: Sütunlu Cadde/Cadde 1, NY13.C1-11 sondajı

Tanım: Sütunlu caddenin kuzeyindeki anıtsal girişin batı 1. *aediculası*nın güneyinde ele geçen

⁸ Kadioğlu 2001, 156-161, Abb. 1-2; Kadioğlu 2006, 37-38, 116-118, Taf. 14-15.

girlandlı / Eros figürlü korinth başlığının üç yüzü kısmen sağlam olup d yüzünün üst yarısı kırıktır. Başlığın *kalathos* kısmında alt ve üst yaprak sırasında sekizer adet *akanthus* yaprağı bulunmaktadır. Üst sıradaki yaprakların arasından çıkan *kaulis*ler ve *kaulis*lerin üzerinde ise *helix*ler (Resim 2 a-c), en üstte ise *abakus* levhası yer almaktadır. Yan yana iki yüzde, b ve c yüzlerinin *abakus* levhalarının üzerinde girland taşıyan çıplak Eros betimleri yer alırken (Resim 2 b, c), a yüzünde çiçek motifi bulunmaktadır (Resim 2 a). Başlığın d yüzü ise kırık olduğundan merkezde olması gereken bezeme (Eros veya çiçek motifi) belli değildir. *Abakus* levhası üzerinde dil ve urgan motifi yer almaktadır (Resim 2 b, c). B ve c yüzlerinin *abakus* levhası merkezinde vücudunun alt kısmı kırık olan kanatlı, çıplak Eros figürü ve girland askılarının sap kısımları görülmektedir (Resim 2 b, c). Başlığın üst yüzünde kenarlarda *scamillus* ortada ise tarak izleri yer almaktadır (Resim 2, üst yüz).

Kat. No: 3 – (Resim 3)

Envanter No: 14.C1.45

Ölçüleri: 85 x 66 cm., Yükseklik: 58 cm., Çap: 45 cm., *Abakus* Y: 10 cm.

Buluntu Yeri: Sütunlu Cadde/Cadde 1, NY14.C1-16 sondajı

Tanım: Sütunlu caddenin güney *portikosunda*, GP8 kadesinin kuzeyinde ele geçen figürlü *korinth* başlığının *kalathosunun* büyük kısmı sağlamdır. Başlığın *kalathos* kısmının alt ve üst yaprak sıralarında sekizer adet *akanthus* yaprağı bulunmaktadır. Üst sıradaki yaprakların arasından çıkan *kaulis*ler, *kaulis*lerin üzerinde *helix*ler ve en üstte ise *abakus* levhası yer almaktadır (Resim 3). *Abakus* levhasının büyük kısmı kırık olup sadece c yüzü ile d yüzünün kesiştiği köşe sağlamdır (Resim 3 c, d). Başlığın c yüzünde *abakus* levhasının orta kısmında girland taşıyan Eros figürü yer almaktadır. Eros omzunda defne yapraklarından oluşan bir girland askısı taşımaktadır (Resim 3 c). *Abakus* levhasında ise dil ve urgan motifi yer almaktadır (Resim 3 a, c, d). Başlığın üst yüzünde *abakus* levhasının ortasında bulunan çıplak Eros ve bitkisel motiflerin bulunduğu kısımlar traşlanmayarak yüksek bırakılmıştır (Resim 3, üst yüz).

Kat. No: 4 – (Resim 4)

Envanter No: 20.C1.42.14

Ölçüleri: 79 x 64 cm., Yükseklik: 60 cm., Çap: 45 cm., *Abakus* Y: 10 cm.

Buluntu Yeri: Sütunlu Cadde/Cadde 1, NY20.C1.42 sondajı

Tanım: Sütunlu Cadde, NY20.C1.42 sondajının orta kesiminde ele geçen figürlü *korinth* başlığının b, c ve d yüzü kısmen sağlam olup a yüzü kırıktır (Resim 4). Bir yüzü kırık olan başlığın *kalathos* kısmında alt sırada altı adet *akanthus* yaprağı, üst sırada ise yine altı adet *akanthus* yaprağı korunmuştur. Üst sıradaki yaprakların arasından çıkan *kaulis*ler, *kaulis*lerin üzerinde *helix*ler ve en üstte ise *abakus* levhası yer almaktadır. *Abakus* levhasının c ve d yüzü arasında kalan köşe sağlam olup, diğer köşeler kırıktır. *Abakus* levhasının d yüzünde girland taşıyan çıplak Eros bulunmaktadır. Eros'un bacaklarının alt kısmı ve sol eli dirsekten kırıktır. Başlığın c yüzünde ise çiçek motifi yer almaktadır. Başlığın cephesinde yer alan çıplak Eros ve çiçek motifleri arasında defne yapraklarından oluşan girland askısının varlığı kısmen görülmektedir. *Abakus* levhasının topuk ve içbükey profilleri bezemesiz düz bir şekilde bırakılmıştır (Resim 4 c, d). Başlığın üst yüzünde kenarlarda *scamillus* ortada ise tarak izleri yer almaktadır (Resim 4, üst yüz).

Tipoloji

Vitruvius'un *korinth* düzeni ve başlıklarının köken ve oranlarıyla ilgili aktardıkları⁹ ile normal *korinth* başlığı üzerine gerçekleştirilmiş çalışmalar¹⁰ *korinth* başlığının, Yunanistan'da MÖ 5. yüzyılın sonundan itibaren ortaya çıkışına¹¹ ve sonrasında Augustus Dönemi'nden itibaren yaygın olarak kullanıldığına işaret etmektedir¹². Genel tanımıyla, bitkisel bezemelerle oluşturulan *korinth* başlığı, *abakus* levhası altındaki sepet biçiminde bir *kalathos* üzerine yerleştirilen iki sıra *akanthus* yaprağı dizisi ile ikinci sıradaki yapraklar arasından çıkan *kaulis*lerden iki yana açılan destek yapraklarıyla desteklenen *heliks* ve *volüt*lerden oluşmaktadır¹³. Köşelerinden *volüt*lerle desteklenen *abakus* levhasının ortasında çoğunlukla çiçek şeklindeki bitkisel veya figüratif bezemeler yer almaktadır¹⁴.

Nysa'da sütunlu cadde ve *çarşı bazilikasında* ele geçen ve bu makale kapsamında değerlendirilen dört adet girlandlı / Eros figürlü *korinth* başlığı (Resim 1-4), *abakus* levhasının ortasında, girland taşıyıcısı şeklinde kullanılmış çiçek ve Eros figürleri nedeni ile kentteki kazılarda ele geçen diğer *korinth* başlıklarından farklılık göstermektedir. Söz konusu başlıkları benzer figürlü *korinth* başlık örnekleriyle karşılaştırmak yerinde olacaktır.

İlk olarak Mısır, İran ve Paphlagonia Bölgesi'nde görülen ve Geç Hellenistik Dönem'den itibaren iyi bilinen figürlü başlıklar Anadolu'da MS 2. ve 3. yüzyıllarda sevilerek kullanılmıştır. Figürlü başlıklarda konu çeşitliliği çok fazla olup mitolojik sahneler, tanrı ve tanrıçalar, mitolojik varlıklar, hayvan betimleri, masklar, insan portre ve figürleri ile girland gibi süslemeler görülmektedir¹⁵.

Nysa *çarşı bazilikası tribunal* bölümünde, kemer ayaklarınca taşınan iki adet figürlü "*skylla*" başlık ile 13.B.14 env. no.lu girland askısı taşıyan Eros figürlü başlık (Resim 1) kazılar sonucu ele geçmiştir¹⁶. Anadolu Roma Dönemi *çarşı bazilikalarından* Menderes Magnesiası'nda yakın bir benzerini gördüğümüz figürlü "*skylla*" başlık¹⁷ dışında Ephesos¹⁸'da "boğa" figürlü,

9 Vitruvius 1998, IV. 9-10.

10 Heilmeyer 1970; İdil 1984, 1-49; Freyberger 1990; Rumscheid 1994, 309; Başaran 1995, 9-14; Vandeput 1997, 28, 170; Temür-Çelik 2019, 122.

11 Bassai Apollon Tapınağı'nın *naos*'unda kullanılan Korint başlığı en erken örnek olarak bilinmektedir. Atina'da bulunan ve MÖ. 335/34'e tarihlenen Lysikrates Anıtında ise ilk kez dış cephede kullanılmıştır. Bk. Wotschitzky 1948, 53; Coulton 1977, 128-129, fig. 55 e; İdil 1984, 1; Cooper 1996, 232, 305-312; Başaran 1997, 5, dn. 26.

12 Heilmeyer 1970; İdil 1984, 1; Rohmann 1998; Rumscheid 1994, 309; Vandeput 1997, 170.

13 Freyberger 1990, 6-8, Beil.I-X; Rumscheid 1994, 309; Vandeput 1997, 28.

14 Heilmeyer 1970, 12; İdil 1984, 1; Başaran 1997, 5; Kramer 1997, 22-23; Temür-Çelik 2019, 122; Taşkıran-Çaplak, 2019, 498.

15 Figürlü başlıkların köken ve gelişimi için bk. von Mercklin 1962, 1-60; Hoepfner 1966, taf. 12, 14-19; Hirschland 1967, 14; Türkmen 2007, Kat. No: 49-51, 53, 63; Kaplan 2008, 107, Fig. 6-7.

16 İdil 1999, 51; Öztaner 2016, 311-320; Öztaner 2018a, 517-532.

17 Bingöl 1992, 418-423; Öztaner 2006, 123-152; Öztaner 2012, 167-187.

18 Alzinger 1974, 26-27; Fossel-Peschl, 1982.

Aphrodisias¹⁹, Kaunos²⁰, Hierapolis²¹ bazilikalarında da “boğa ve aslan” figürlü başlıklar kullanılmıştır. Söz konusu bu başlıklara dayanarak, Batı Anadolu’daki çarşı bazilikalarında figürlü başlıkların sevilerek kullanılmış olduklarını söyleyebiliriz.

Nysa’da, bu makalede değinilen *korinth* başlıkları üzerinde Eroslar tarafından taşınan girland dekorasyonu mevcuttur. Girland dekorasyonu Erken Hellenistik Dönem’den itibaren kullanılmaya başlanan, zamanla öge çeşitliliği artarak Roma İmparatorluk Dönemi sonuna kadar tapınak, tiyatro, stoa, sütunlu cadde, *propylon* gibi yapıların yanı sıra lahit ve sunaklar üzerinde de sevilerek kullanılan bir süslemedir²². Birçok yapıda süsleme olarak kullanılan bu dekorasyon eksiksiz olarak düşünüldüğünde taşıyıcı, girland askısı, doldurma bezemesi, bağlayıcı (*taenia*) ve süsleme öğelerinden oluşmaktadır. Girland dekorasyonunda mutlaka olması gereken temel öğeler ise taşıyıcı, askı ve bağlayıcı (*taenia*) kurdeledir²³. Nysa çarşı bazilikası ve sütunlu cadde kazılarında ele geçen girlandlı / Eros figürlü başlıklardaki girland dekorasyonu, taşıyıcı, askı ve bağlayıcı kurdele (*taenia*) öğelerinden oluşmaktadır.

Taşıyıcı: Bu figürlü *korinth* başlıklarındaki Eros veya *abakus* çiçeği, defne yapraklarından oluşan girland askılarının taşıyıcısı olarak kullanılmıştır. Kanatları kapalı, ayakta durur pozisyonundaki çıplak çocuk/genç tipli Eros figürlerinden altı tanesi başlıklar üzerinde korunmuşken (Resim 1 b, d, 2 b, c, 3 c, 4 d), benzer ölçü ve tipteki on altı adet figür ise parça halinde ele geçmiştir (Resim 5 a-h).

Eroslar yanakları şişkin, hafif gülümser şekildeki yüz detaylarıyla işlenmiş olup çıplak vücut hatları, göbek deliği, karın ve kasık çizgileri belirgin şekilde tasvir edilmiştir. Figürlerin bir bacağı sabit diğer bacağı ileriye doğru hareketli biçimdedir (Resim 5 a, b, h) ve bu hareketleriyle Eroslar *korinth* başlığın ikinci *akanthus* yaprak sırası üzerine basıyor olmalıdır (Resim 8 d). Erosların sırtlarından çıkan ve aşağıya doğru sarkan kanatları telekleriyle belirgin biçimde işlenmiştir (Resim 2 b, c, 4 d).

Dört başlık üzerinde koruna gelen altı adet Eros figüründen beşi sağ kolunu yukarı kaldırmışken (Resim 1 b, d, 2 b, c, 4 d), biri ise sol kolunu yukarı doğru kaldırmaktadır (Resim 3 c).

19 Dillon 1997, 731-769; Stinson 2016, 49,52. Pl 98-103.

20 Öztaner-Çizmeli Öğün 2012, 357-366; Öztaner-Çizmeli Öğün 2017, 315-325.

21 Rossignani-Sacchi, 2011, 234-247; D’Andria-Rossignani, 2012, 127-152.

22 Napp 1933; Stephan 1931; Honroth 1971; Anabolu 1984, 1-17; Rumscheid 1994, 294; Vandeput 1997, 28; Grübinger 2001; Koçak 2019; Kaplan-Koçak-Alkan 2021, dn. 12-19; Pergamon Demeter Tapınağı için bk. Rumscheid 1994, 33-34. 65.130. 154. 203. 226. 277. 281. 287-288. 294. Taf. 118 (199-3); Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı için bk. Berns 1998, 149-154; Taf. 39c; Kaplan 2013, 266, Kat. No. 81, Lev. 24h; Magnesia Artemis Leukophryene Tapınağı için bk. Rumscheid 1994, 39; Kleiner 1992, 96-97; Lahitler için bk. Işık 1975; Asgari 1977, 329- 380; Koch 2001; Korkut 2006; Koch 2010; Ayrıca bk. Koch (ed.) 1998; Koch (ed.) 2007; Soloi-Pompeiopolis Sütunlu Caddesi için bk. Yılmaz 2020, 641-655; Parion Tiyatrosu için bk. Başaran 2016, 115-116; Perge Tiyatrosu için bk. Atik 2000, 306, 313-314, Abb.30-32; Öztürk 2009, 72-73, taf.19, 1-2; Aspendos Tiyatrosu için bk. Vandeput 1997, 92,117-118,125,147, Pl.77.1; Tlos Tiyatrosu için bk. Özdemir 2018, 373-387; Pisidia Antiokheiası Augustus ve Roma Tapınağı, *Propylon* için bk. Vandeput 1997, 303-305.

23 Stephan 1931; Napp 1933; Honroth 1971; Girland dekorasyonu için bk. Rumscheid 1994, 287, 294; Vandeput 1997, 32; Girland dekorasyonu öğeleri için bk. Bingöl 1982, 131; Koçak 2019, 31-46, şekil 1; Kaplan-Koçak-Alkan 2021, 287-313.

Parçalar halinde ele geçmiş olan Erosların beşinde sağ kol (Resim 5 a, b, d, e, g), ikisinde ise sol kol yukarıya kaldırılmış şekilde betimlenmiştir (Resim 5 f).

Buna göre ele geçen Eros figürlerinin duruşunda genel olarak sağ kolun yukarıya kaldırılarak girland askısını tuttuğu, başların ise aksi yönde hafifçe öne doğru eğildiği görülmektedir. Buna karşılık kol ve başları birlikte korunan on bir adet Eros figürünün dördünde figürlerin başlarını yukarı kaldırdıkları kolun yönüne doğru döndürdüğü tespit edilmiştir (Resim 2 b, c, 5 a, f).

Girland Askısı: İri defne yapraklarından oluşan girland askıları taşıyıcı Eros figürlerinin başları üzerinde saplarından bağlanmaktadır. Eros figürlerinin iki yanından askı merkezine doğru sarkan girland askıları merkezde, başlığın ikinci sıra *akanthus* yaprağının orta yaprakçığı hizasında kurdelelerle bağlanmaktadır (Resim 6 a, b, c). Girland askılarının merkeze doğru sarkarak bir yay²⁴ (Çizim 1) oluşturduğu ele geçen başlık parçalarından tespit edilmiştir. Başlıklar üzerinde yer alan defne yapraklı girland askıları üç yapraktan oluşmakta olup şaşırtmalı düzensiz boğumlar şeklinde merkezde bir kurdele ile bağlanmaktadır. Yapraklar şematik olmayıp, canlılığını koruyarak birbirleri üzerine bindirilmiş, bağlantılı şekilde betimlenmiştir (Resim 4 d, 6 a, b, c). Yapraklar askı saplarında ise kurdelelerle sıkıca sarılarak meşale sapı görünümünü verilmiştir (Resim 2 c, 5 f).

Bağlayıcı (*taenia*): Bağlayıcı kurdeleler, taşıyıcı Eros figürlerinin başı üzerinde (Resim 5 d) ve girland merkezlerinde askıları birbirlerine bağlamaktadır (Resim 6 a, b, c). Bağlayıcılar taşıyıcı üzerinde fiyonk biçiminde (Resim 5 d), askı merkezinde düz ve sıkı bir şekilde tasvir edilmiştir (Resim 6 a-c).

Nysa girlandlı/Eros figürlü başlıklarıyla benzer dekorasyonu Laodikeia Caracalla Nymphaionu²⁵ (Resim 8 c) ve Herakleia Pontike²⁶ (Resim 8 a) figürlü başlıklarıyla Perge Tiyatrosu *scaenae fronsu*²⁷ (Resim 8 d) *pilaster* başlığında görmekteyiz. Bu dört figürlü başlıktaki girland askısını taşıyan Erosların Nysa başlıklarında olduğu gibi bir bacakları öne doğru hareketlidir²⁸. Nysa başlıklarındaki Erosların kanatları aşağı doğru sarkar biçimdeyken Herakleia Pontike örneğinde (Resim 8 a) Eros'un kanatları iki yana doğru açık şekilde betimlenmiştir. Nysa başlıklarında yer alan girland askıları Perge *pilaster* başlığında olduğu gibi Eros'un başı üzerinde kurdelelerle fiyonk şeklinde bağlanmaktadır (Resim 8 d). Nysa başlıklarından farklı olarak Herakleia Pontike'den ele geçen başlıkta Eroslar meyve ve çiçeklerden oluşan girland askısı taşırken (Resim 8 a), Perge Tiyatrosu'ndaki örnekte ise Eroslar sadece meyvelerden oluşan girland askısı

24 Girland askısının yay formu için bk. Stephan 1931, 5; Anabolu 1984, 2; Özarslan 2013, 401; Koçak 2019, 42.

25 Kahil 1969, 211-212, PL. LXXXVI, Cat. No: 37, 1-3. Nymphaion'a ait başlık Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir.

26 Hoepfner 1966, 64, 85, 89, Taf. 19 a. Hoepfner bu figürlü başlıkları stilistik olarak değerlendirerek Severuslar Dönemi'ne tarihlenmiştir.

27 İnan 1996, 67; Atık 2000, 306, 313-314, Abb. 30-32, Öztürk 2009, 72-73, taf.19, 1-2. Perge Tiyatrosu'nda yer alan girland taşıyan Eros figürlü başlıklar Atık ve Öztürk tarafından Severuslar Dönemine tarihlendirilmiştir.

28 Viyana Sanat Tarihi Müzesinde sergilenen bir korinth başlığı üzerinde de Eros figürü yer almaktadır. Eros'un bir bacağı öne doğru hareketlidir. Eser yukarıda belirtilen örneklerdeki Eros betimi ile ikonografik olarak benzerlik göstermektedir. von Mercklin 1962, 55-56, Abb. 251.

taşımaktadır (Resim 8 d)²⁹. Nysa başlıklarında yer alan askı sapları kurdelelerle sıkıca sarılmış uzun yarıklarla ayrılmış dilimler şeklindedir. Bu biçimdeki meşale benzeri askı sapı Alexandria Troas'ta bulunan Polygonal Yapı³⁰ olarak adlandırılan yapının frizleri üzerindeki girlandlı / Eros dekorasyonunda da görülmektedir.

Kappadokia Komana'sı Roma Dönemi Tapınağı figürlü başlıklarında Nike, Hermes, Pan gibi figürlerle taşınan defne yapraklı girland askıları yer almaktadır³¹. Girland'daki üçerli defne yapraklarından oluşan düzensiz boğumlar Nysa başlıklarındaki girland askılarıyla tipolojik benzerlik göstermektedir (Resim 8 b). Ancak Komana başlığındaki taşıyıcı figürler Nysa başlıklarındaki Eros figürlerinden farklı olarak ayakta hareketsiz düz pozisyonda girland askısını taşımaktadır³². Komana ve Perge örneklerindeki girland askıları Nysa başlıklarında olduğu gibi ikinci sıra *akanthus* yapraklarının orta yaprakçığı hizasına sarkmaktadır (Resim 8 b, d).

Ele geçen girland parçaları incelendiğinde farklı ölçülerde girland askılarının olduğu anlaşılmaktadır. Askıyı oluşturan defne yaprakları kendi dizimi içerisinde boyut olarak çok fazla farklılık göstermemektedir. Ele geçen askı sapı ve askı merkezlerine ait tüm parçalar, yapraklar ölçülerek gruplandırılmıştır. Bunun sonucunda 2-3 cm., 3-4 cm., 4-5 cm., 5-6 cm. ve 6-7 cm. aralığında en az beş farklı ölçüde askının var olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Ele geçen parçalar içerisinde askıyı oluşturan defne yaprak aralarının matkapla oyulma işleminin tamamlanmadığı örneklerin de var olduğu görülmüştür (Tablo 1, 4-5 cm. grubu içinde). Bu saptamalar sonucunda, ele geçen başlık parçalarına dayanarak çok daha fazla sayıda girlandlı / Eros figürlü korinth başlığının olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu parçalardan bazılarının işçiliğinden tamamlanmamış başlıkların da olduğu tespit edilmiştir.

Tarihlendirme

Mimari dekorasyonda Eros figürünün kullanılması Geç Hellenistik Dönem'de Pergamon örneklerinde görülmeye başlar ve figürler çocuk Eros görünümündedir³³. Eros'un girland dekorasyonunda taşıyıcı olarak kullanıldığı en erken örnek ise Geç Hellenistik Dönem'de Pergamon Yukarı Gymnasion'da bulunan Diodoros Paspasos Exedrası'ndan ele geçen anta başlığının alt kısmında kullanılan dekorasyonda yer almaktadır³⁴. Girland dekorasyonunun gelişimi incelendiğinde mimari dekorasyonda girland ve Eros figürünün birlikte kullanımının Roma

29 Milano, Castello Sforzesco (Nr. 137) Müzesi'nde sergilenen kompozit başlık üzerinde defne yaprağından farklı tipte yapraklardan oluşan girland askısı yer almaktadır. von Mercklin 1962, 92, Abb. 426; Poimpei, Sallust Evi'nden ele geçen bir başlık üzerinde defne yapraklarından oluşan bir girland askısı yer almaktadır. bk. von Mercklin 1962, 92-93, Abb. 429.

30 Söldner 2018, 220-252, Taf. 68, 85-91.

31 Harper 1968, Pl. LIII-C; Kaplan 2008, 106-107.

32 Harper 1968, Pl. LIV-a, b; Kaplan 2008, fig. 7-8.

33 von Mercklin 1962, 55-56, Abb. 251; Rumscheid 1994, 126, 325, Taf. 132 (228.3); Webb 1996, 31-32. Kyme Antik Kenti'nde ele geçen bir friz bloğu üzerinde yer alan girland dekorasyonunda çocuk Eros betimi askı üzerinde kullanılmıştır. Askı üzerinde yer alan çocuk Eroslar kanatlı ve çıplaktır. Blok üzerindeki dekorasyon MÖ 302-263 yıllarına tarihlendirilmektedir. bk. Mendel 1912-1914, 1094; Rumscheid 1994, 277. 279-280, 294, Taf. 63-4 (113.1); Koçak 2019, Kat. No: 128.

34 Rumscheid 1994, 36, 126, 294, 325, Taf.132, 228-3. Webb 1996, 32; Koçak 2019, dn.289.

İmparatorluk Dönemi'nde artarak uygulandığı görülmektedir³⁵. Sevilerken kullanılan Eros figürü Antoninler Dönemi'nde ise çeşitlenmiş, yanakları şişkin, yüz hatları belirgin çocuk Eros olmasının yanı sıra vücut hatlarıyla da genç Eros şeklinde de görülmeye başlanmıştır³⁶.

Girland dekorasyonunda önemli bir öge olan askılar süreç içerisinde tiplerine göre dönemsel farklılıklar göstermektedir. Defne yapraklarından oluşan askılar erken Hellenistik Dönem'den itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren girland askılarında kullanılan defne yapraklarına farklı bitkisel öğeler eklenerek çeşitlilik sağlanmıştır³⁷. Antoninler Dönemi'ne gelindiğinde ise askıları oluşturan yapraklar gruplar halinde olup derin oyuklarla birbirlerinden ayrılmaktadır. Yaprakların üzerinde yer alan orta damar belirgin olup yapraklar canlılığını korumaktadır. Askılar taşıyıcı üzerinden askı merkezine doğru bir yay oluştururken hareketsiz ve boru şeklindedir³⁸. Antoninler Dönemi'nde başlayan ve Severuslar Dönemi'nde de kullanılan askı saplarının meşale sapı benzeri öğeler ya da uzun yaprakların kurdelelerle sarılmasıyla oluşturulmuş meşale sapına benzer biçimdeki askı uçları ile sonlandığı görülmektedir³⁹ (Resim 2 c, 5 f). Nysa'da ele geçen girlandlı / Eros figürlü başlıklar üzerinde kullanılan girland dekorasyonundaki öğelere bakıldığında ise taşıyıcı olarak kullanılan çocuk/genç Erosların ve askıların yukarıda belirtilen Antoninler Dönemi dekorasyon özelliklerini gösterdiği görülmektedir⁴⁰.

MÖ 1. yüzyıldan itibaren Roma Dönemi mimarisinde sevilerek kullanılmış olan *korinth* düzeninin bezemesindeki işçilik farklılıkları yapıların tarihlendirilmesinde olduğu kadar farklı bezeme atölyelerinin tespitinde de önemli bir faktördür. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Asia Eyaleti'ndeki kentlerde artan imar faaliyetleri sonrasında özellikle Batı Anadolu'da etkin olan Pergamon-Ephesos, Aphrodisias gibi bezeme okulları da ön plana çıkmaya başlamıştır⁴¹. Nysa Kenti'nde MS 2. yüzyıla tarihlenen imar faaliyetleri kapsamında inşa edilen veya onarılan yapılarda Aphrodisias bezeme okulunun etkisi görülmektedir⁴².

Girlandlı / Eros figürlü *korinth* başlıklarının güçlü ışık-gölge etkisi yaratacak şekilde işlenen *akanthus* yapraklarının yaprakçıkları arasında aşağıya doğru uzanan uzun ince yarıklar şeklindeki gözleri, yaprak orta kaburgasını her iki taraftan sınırlayan derin merkezi damarları, dik açıyla yataya yakın şekilde işlenmiş orta ve üst yaprakçıkların alt parmakları, dört parmaklı orta yaprakçıkları, Nysa Tiyatrosu sahne binası⁴³ ile sütunlu caddenin *portikolarına* ait MS 2.

35 Girland dekorasyonunda Eros kullanımı için bk. Söldner 2018, 220-221, Taf. 68; Koçak 2019, 91-104.

36 Honroth 1971, 54-60.

37 Girland dekorasyonu öğeleri için bk. Bingöl 1982, 131; Koçak 2019, 31-46, şekil 1.

38 Honroth 1971, 54.

39 Söldner 2018, 220-252, Taf. 68, 85-91. Blok üzerindeki dekorasyonun stilistik olarak MS 2. yüzyıl ortasına tarihlendirilmesi dönem özellikleri ile uyumaktadır. Koçak 2019, 251-252. Severuslar Dönemi girland dekorasyonu örnekleri için bk. Koçak 2019, 252-257.

40 Honroth 1971, 54-60.

41 Bk. Squarciapino 1943, 80-81, 100-101; Heilmeyer 1970, 97; Stročka 1988, 295-297. Vandeput 1997, 83, 138, 183-184; Başaran 1997, 5; Cavalier 2012, 159-160.

42 Kadioğlu 2006, 117, 158.

43 Kadioğlu 2001, 156-161, Abb. 1-2; Kadioğlu 2006.

yüzyılın son çeyreğine tarihlenen *korinth* başlıklarıyla benzer stil özelliklerini göstermektedir. Bu dönem *korinth* başlıklarında görülen dört parmaklı orta yaprakçık ise Aphrodisias Bezeme Okulu'nun tipik özelliği olarak bilinmektedir⁴⁴. MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen çarşı bazilikasının⁴⁵ figürlü “*skylla*” başlığında yer alan *akanthus* yapraklarının stilistik özellikleri Aphrodisias Bezeme Okulu ile benzerlikler göstermektedir. Ancak “*skylla*” başlığının beş parmaklı orta yaprakçığa sahip *akanthus* yaprakları bezeme ve işçilik farklılığına işaret etmektedir.

Benzer örnekler ışığında, Nysa gırlı / Eros figürlü *korinth* başlıklarını, bezemelerinin stil özelliklerine göre MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmemiz mümkündür.

Değerlendirme ve Sonuç

Nysa Antik Kenti cadde-sokak sistemi üzerine yürütülmeye başlanan araştırmalar⁴⁶ kapsamında doğu-batı yönlü kentin ana caddesi olan “*Plateia-Cadde 1*”in kentin doğu yakasındaki bölümü 2013 yılı kazı çalışmalarıyla saptanmıştır⁴⁷. 2013-2020 yılları arasında yürütülen kazı çalışmalarıyla büyük bölümü açığa çıkarılan Sütunlu Cadde / Cadde 1 kentin her iki yakası arasında inşa edilen köprülerden *stadiyonun* kuzeyindeki Roma Köprüsü II'den itibaren başlayarak kentin doğusuna doğru uzanmaktadır. Sütunlu cadde, 9,5 m. genişliği ve zeminin döşemesinin yer yer kireçtaşı, yer yer mermer olması nedeniyle diğer caddelerin *konglomera* olan döşeme taşlarından farklılık göstermektedir. Cadde 1, bu farklılıklar nedeniyle Nysa'daki en görkemli ve geniş caddedir. Caddenin kenarları boyunca uzanan *portikolar* içerisine yerleştirilmiş onurlandırma - hayırsever yazıtları, heykel kaideleri caddenin önemini göstermektedir. Ancak sütunlu cadde kazılarında açığa çıkarılmış olan üç gırlı / Eros figürlü *korinth* başlığının (Resim 2, 3, 4) caddenin *portikolarına* ait olmadığı cadde kazılarında ele geçen çok sayıda normal *korinth* başlığından anlaşılmaktadır. Söz konusu figürlü başlıkların, depremler sonrası pek çok kez onarım görmüş olan sütunlu caddenin *portikolarında* devşirme olarak başka yapıların yıkıntularından taşınarak kullanılmış olmaları mümkündür.

Nysa gırlı / Eros figürlü *korinth* başlıklarından ilki Sütunlu Cadde / Cadde 1'in kuzeyindeki düz teras üzerine inşa edilmiş olan *forumun* doğu kenarı boyunca uzanan çarşı bazilikasının kuzeyindeki *tribunal* kısmında bulunmuştur (Plan 2, Resim 1). Nysa'nın merkezi bir noktasında yer alan *forum* ve çarşı bazilikasına, sütunlu caddenin kuzey *portikosu* üzerine inşa edilmiş olan üç kapı açıklıklı, dört *aediculalı* cephe mimarisine sahip 26,85 m. uzunluğundaki “anıtsal giriş” ile girilmektedir.

Forumun portikolarına ve çarşı bazilikasının *neflerine* ait mimari elemanların zaman içerisinde yer yer *stylobat* seviyesine, genelde ise temel seviyesine kadar sökülerek taşınmış oldukları 2012 yılından bu yana alanda yürütülen kazı çalışmalarıyla saptanmıştır. Mimari elemanlarına dair çok kısıtlı bilgiye sahip olduğumuz yapının temel ve *stylobat* seviyesinde açığa çıkarılmış olan kalıntılara dayanarak *forumun* plan restitüsyonu yapılabilmektedir. Buna göre *forum* doğu-batı

44 Fischer 1990, 42; Kadioğlu 2006, 158; Kadioğlu-Görkay-Mitchell 2011, 174-175; Kaya 2018, 21-27.

45 Öztaner 2018a, 517-532.

46 Kadioğlu 2014, 5.

47 Öztaner-Akdoğan Arca-Gökalp Özdil 2014, 225-246; Öztaner 2018b, 843-849.

yönünde 44 m., kuzey-güney yönünde 49 m. ölçülerindeki alanı çevreleyen *portikolar*a sahip olup doğu ve batı *portikolar*ında yirmişer sütun, kuzey ve güney *portikolar*ında onyediser sütun bulunmaktadır. *Forum*un dört bir tarafındaki *portikolar*ına ait toplam yetmiş adet sütunun ve taşıdıkları üst yapıya ait mimari elemanların kazılarda ele geçmemiş oluşu bunların deprem sonrası yıkımlarının ardından taşınarak başka yapılarda devşirme olarak kullanılmış olduklarını düşündürmektedir.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde, kentlerin en merkezi yerlerinde *foruma* bitişik olarak inşa edilen, mahkemelerin kurulduğu, ticaretin yapıldığı kapalı çarşı mekânları olan bazilikaların figürlü başlıklarla süslü, gösterişli bir mimariye sahip oldukları Nysa çarşı bazilikasında da görülebilmektedir. Bazilikanın *tribunal* kısmında ele geçen girlandlı / Eros figürlü *korinth* başlığı ile kemer ayakları üzerindeki figürlü “*skylla*” başlıkları hem yapının *nefler*inde yer alması gereken hem de bağlantılı olduğu *forum*un *portikolar*ına ait sütun başlıklarına dair fikir vermektedir.

Sonuç olarak bu çalışma kapsamında değinilen, sütunlu cadde kazılarında yaklaşık 100 m.lik bir alana yayılmış olarak, farklı noktalarda ele geçmiş olan girlandlı / Eros figürlü *korinth* başlıklarının ve parçalarının ait oldukları yapıya dair henüz kesin bir bilgimiz yoktur. Gelecekte gerçekleştirilecek kazılar, ortaya çıkacak yeni bulgular yeni sonuçları doğurabilecektir. Ancak yukarıda değindiğimiz saptamalar ve tarihleme doğrultusunda girlandlı / Eros figürlü *korinth* başlık ve parçalarının, MS 2. yüzyılın ikinci yarısında kent merkezinde, kentin sütunlu ana caddesinin kuzeyinde inşa edilmiş olan *forum* - çarşı bazilikasının mimarisine ait olabileceklerini söylemek mümkündür. MS 5-6. yüzyıllarda yaşanan depremler sonrasında yıkılarak, yerlerinden ve bütününden ayrılan söz konusu başlıkların, sütunlu caddenin onarımı sırasında başlık gereken sütunlar üzerine yerleştirilerek devşirme olarak yeniden kullanılmış olmaları büyük bir olasılıktır.

KAYNAKLAR**Alzinger 1974**

Alzinger, W., *Augusteische Architektur in Ephesos*, Im Selbstverlag, Wien.

Anadolu 1984

Anadolu, M. U., “Batı Anadolu’da Bulunan Hellenistik Çağ ve Roma İmparatorluk Çağı Girland (Askı)lı Sunakları”, *Arkeoloji ve Sanat* III, 1-17.

Asgari 1977

Asgari, N., “Die Halbfabrikate kleinasiatischer Girlandensarkophage und ihre Herkunft”, *AA*, 329- 380.

Atik 2000

Atik, N., “Die Bauornamentik der Bühnenfassade des Theaters von Perge”, *AA*, 298-322.

Başaran 1995

Başaran, C., “Antik Çağ Mimarisinde Estetik Anlatım”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S.1, 9-14.

Başaran 1997

Başaran, C., “Kyzikos Korinth Başlıkları”, *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXXI, 1-52.

Başaran 2016

Başaran, C., “Roma Tiyatrosu Kabartma ve Heykeltıraşlık Eserleri”, Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları, ed. C. Başaran, H.E. Ergürer, Ankara, 105-123.

Berns 1998

Berns, C., “Zur Datierung der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien)”, *DaM*, S.10, 135-154.

Bingöl 1982

Bingöl, O., Apollon Smintheus Tapınağı Üst Yapısı (Yayınlanmamış Doç. Tezi), Ankara.

Bingöl 1992

Bingöl, O., “Das Skyllakapitell von Magnesia am Mäander”, *Kotinos. Festschrift für Erika Simon*, 418-423.

Cavalier 2012

Cavalier L., “Chapiteaux de la Basilique civile de Smyrne: une école smyrniote?” *Basiliques et Agoras de Grece et d’Asie Mineure*, Bordeaux, 159-160.

Cooper 1996

Cooper, F. A., *The Temple of Apollo Bassitas I: The Architecture*, Princeton.

Coulton 1977

Coulton, J. J., *Greek Architects at Work: Problems of Structure and Design*, Cornell University Press, London.

D'Andria- Rossignani 2012

D'Andria, F. - Rossignani M. P., "La stoa-basilique de Hiérapolis de Phrygie. Architecture et contexte urbain" *Basiliques et Agoras de Grèce et d'Asie Mineure*, 127-152.

Dillon 1997

Dillon, S., "Figured Pilaster Capitals from Aphrodisias" *AJA*, S. 101/4, 731-769.

Fischer 1990

Fischer, M. L., *Das Korinthische Kapitell im Alten Israel in der Hellenistischen und Römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten*, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Fossel-Peschl 1982

Fossel-Peschl, E. A., *Die Basilica am Staatmark in Ephesos*, Graz.

Freyberger 1990

Freyberger, K. S., *Stadtrömische Kapitelle aus der Zeit von Domitian bis Alexander Severus. Zur Arbeitsweise und Organisation stadtrömischer Werkstätten der Kaiserzeit*, Mainz am Rhein: von Zabern.

Grüßinger 2001

Grüßinger, R., *Dekorative Architekturfriese in Rom und Latium İkonologische Studien zur römischen Baudekoration der späten Republik und Kaiserzeit*, Inauguraldissertation zur Erlangung des Doktorgrades, Heidelberg.

Harper 1968

Harper, R. P., *Tituli Commanorum Cappadociae*, *Anatolian Studies*, Vol. 18, 93-147.

Heilmeyer 1970

Heilmeyer, W.-D., *Korinthische Normalkapitelle Studien Zur Geschichte Der Römischen Architekturdokoration, Mitteilungen Des Deutschen Archäologischen Instituts, Römische Abteilung*, S. 16, Ergänzungsheft, Heidelberg.

Hirschland 1967

Hirschland, N. L., "The Head-Capitals of Sardis", *Papers of the British School at Roma*, Vol. 35, 12-22.

Hoepfner 1966

Hoepfner, W., *Herakleia Pontike-Ereğli: eine baugeschichtliche Untersuchung*, Forschungen an der Nordküste Kleinasiens II, Vienna.

Honroth 1971

Honroth, M., *Stadtrömische Girlanden Ein Versuch zu Entwicklungsgeschichte römischer Ornamentik*, ÖAI, Band XVII, Wien.

Işık 1975

Işık, F., *Anadolu Girlandlı Lahitleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum.

İdil 1984

İdil, V., “Anadolu’da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları”, *Anadolu XX*, 1-4.

İdil 1999

İdil, V., *Nysa ve Akharaka*, İstanbul.

İnan 1996

İnan, J., “Perge Tiyatrosu Yayın Çalışmalarının Ön Raporu”, KST XVIII, II, 65-85.

Kadioğlu 2001

Kadioğlu, M., “Zwei Korinthische Kapitelle aus Nysa am Mäander” eds. C. Özgünel, O. Bingöl, V. İdil, S. Doruk, K. Görkay, M. Kadioğlu *Günışığında Anadolu Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar, Anatolia in Daylight, Essays in Honour of Cevdet Bayburtluoğlu*, İstanbul, 156-160.

Kadioğlu 2006

Kadioğlu, M., *Die Scaenae Frons des Theaters von Nysa am Mäander (2006)*, Forschungen in Nysa am Mäander Band I, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.

Kadioğlu-Görkay-Mitchell 2011

Kadioğlu, M.-Görkay, K.- Mitchell, S., *Roma Döneminde Ankyra, Yapı Kredi Yayınları*.

Kadioğlu 2014

Kadioğlu, M., *Das Gerontikon von Nysa am Mäander. Forschungen in Nysa am Mäander*. Band 3, Darmstadt.

Kahl 1969

Kahl, L., “IVe partie: Petits Objets”, *Laodicée du Lycos le Nymphée, Campagnes 1961-1963*, Paris, 235-246.

Kaplan 2008

Kaplan, D., “Kappadokia Komanası’nda (şar) Bulunan Tapınak Üzerine Yeni Gözlemler”, *Arkeoloji Dergisi XI* (2008/1), 105-117.

Kaplan 2013

Kaplan, D., Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Kaplan-Koçak-Alkan 2021

Kaplan, D.-Koçak, İ. E.-Alkan, A., “Kappadokia’dan Yeni Bir Anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı (?)” *Olba XXIX*, 287-313.

Kaya 2018

Kaya, F. H., “Roma Dönemi’nde Anadolu Kökenli Korinth Başlıklarının Yayılım Alanı: Sanat ve Sanatçının Devrimi”, *Meltem İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi No:4*, (Kış 2018), 6-32.

Kleiner 1992

Kleiner, D. E. E., *Roman Sculpture*, London.

Koch 1998

Koch, G. (ed.), Akten des Symposiums “125 Jahre Sarkophag-Corpus” Marburg.- 4.-7. October 1995, Mainz.

Koch 2001

Koch, G., *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, İstanbul.

Koch 2007

Koch, G. (ed.), Akten des Symposiums des Sarkophag-Corpus 2001, Marburg 2.- 7. Juli 2001, Mainz.

Koch 2010

Koch, G., *Türkiye’deki Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, Antalya.

Koçak 2019

Koçak, İ. E., *Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara .

Korkut 2006

Korkut, T., *Girlanden–Ostotheken aus Kalkstein in Pamphylien und Kilikien Untersuchungen zu Typologie, Ikonographie und Chronologie*, Mainz.

Kramer 1997

Kramer, J., *Spätantike Korinthische Säulenkapitelle In Rom*, Band 3, Wiesbaden.

Mendel 1912-1914

Mendel, G., *Catalogue des Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines I-III*, İstanbul.

von Mercklin 1962

von Mercklin, E., *Antike Figuralkapitelle*, Berlin.

Napp 1933

Napp, A. E., *Bukranion und Guirlande. Beiträge zur Entwicklungsgeschichte der hellenistischen und römischen Dekorationskunst*, Heidelberg.

Özarslan 2013

Özarslan, S. A., Pisidia Antiocheia’sı Augustus Tapınağı Mimari Bezemeleri, ed. B. Hürmüzlü, M. Fırat, A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I*, Isparta, 395-412.

Özdemir 2018

Özdemir, B. Ş., “The Cult of Dionysus in the Friezes of the Tlos Theatre”, ed. T. Korkut, K. B. Özen, *Festschrift für Heide Froning*, 373- 387.

Öztaner 2006

Öztaner, S. H., “Menderes Magnesiası Çarşı Bazilikası”, *Anadolu / Anatolia* 31, 123-152.

Öztaner 2012

Öztaner, S. H., “La Basilique Civile de Magnésie du Méandre”, eds. L.Cavalier, R.Descat, J.des Courtils, *Basiliques et Agoras de Grèce et d’Asie Mineure*, Ausonius Éditions, M 27, 167-187.

Öztaner-Çizmeli Öğün 2012

Öztaner, S. H.-Çizmeli Öğün, Z. “Kaunos Bazilikası”, eds. O.Bingöl, A.Öztan, H.Taşkıran, *DTCF 75.Yıl Armağanı, Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları (1936-2011), Anadolu/Anatolia Ek III.2*, 357-366.

Öztaner-Akdoğu Arca-Gökalp Özdil 2014

Öztaner, S. H.-Akdoğu Arca, E. N.-Gökalp Özdil, N., “Nysa Ad Maeandrum’daki Yeni Bulgular Üzerine Bir Değerlendirme”, *In Memoriam Filiz Öktem*, 225-246.

Öztaner 2016

Öztaner, S. H., “La Basilique Civile de Nysa du Méandre”, *Anatolia Antiqua XXIV*, Paris, 311-320.

Öztaner-Çizmeli Öğün 2017

Öztaner, S. H.-Çizmeli Öğün, Z., “The Kaunos Civil Basilica”, eds. A.Diler, S.Özen, U.Çörtük, M.Doyran, B.Özen-Kleine, S.Akerdem, N.Oğuz Özer, Y.Say Özer, *Basileus, 50.Yılında Kaunos/kbid*, 315-325.

Öztaner 2018a

Öztaner, S. H., “Nysa Çarşısı Bazilikası” *XVII. Türk Tarih Kongresi (15-17 Eylül 2014, Ankara) Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt 1, Eski Anadolu Uygarlıkları*, Ankara, 517-532.

Öztaner 2018b

Öztaner, S. H., “Nysa Antik Kenti Şehir Planlaması” *Yarımın Kentleri, II. Uluslararası Şehir, Çevre ve Sağlık Kongresi, Tam Metinler Kitabı*, 843-849.

Öztürk 2009

Öztürk, A., *Die Architectur der Scaenae Frons des Theaters in Perge*, DAA, Band XX, Berlin.

Rohmann 1998

Rohmann, J., *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon*, Pergamenische Forsch. 10.

Rossignani-Sacchi 2011

Rossignani M. P.-Sacchi, F., “Progetto architettonico e cicli figurativi nella stoa-basilica di Hierapolis di Frigia” F. D’andria-I Romeo (eds), *Roman Sculpture in Asia Minor* (JRA Suppl.80).

Rumscheid 1994

Rumscheid, F., “*Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus.*”, Mainz.

Söldner 2018

Söldner, M., “Die Bauornamentik des Zwölfeckbaus in Alexandria Troas” *AMS 88*, Neue Forschungen in Alexandria Troas, 179-234.

Squarciapino 1943

Squarciapino, M., *La scuola di Afrodizia*, Rome.

Stephan 1931

Stephan, M., *Die Griechische Guirlande. Ein Beitrag zur Griechischen Ornamentik*, Berlin.

Strocka 1988

Strocka, V. M., Wechselwirkungen der stadtrömischen und kleinasiatischen Architektur unter Trajan und Hadrian, *IstMitt* 38, 291- 307.

Stinson 2016

Stinson, P., *The Civil Basilica*, Aphrodisias VII, Wiesbaden.

Taşkıran-Çaplak 2019

Taşkıran, M.-Çaplak, S., “Bursa Müzesi’nden Bir Korinthos Başlığı”, *Cedrus* VII, 497-510.

Temür-Çelik 2019

Temür, A.-Çelik, M., “Bolu Müzesi’nden Bir Grup Roma Dönemi Korinth Başlığı” *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Vol. 41 (Spring-2019), 120-135.

Türkmen 2007

Türkmen, M., *Pamphylia ve Kilikia’da Severuslar Dönemi Mimari Bezemeleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Vandeput 1997

Vandeput, L., *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalossos: a case Study*, SEMA I.

Vitruvius 1998

Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Şevki Varlık Mimarlık Vakfı.

Webb 1996

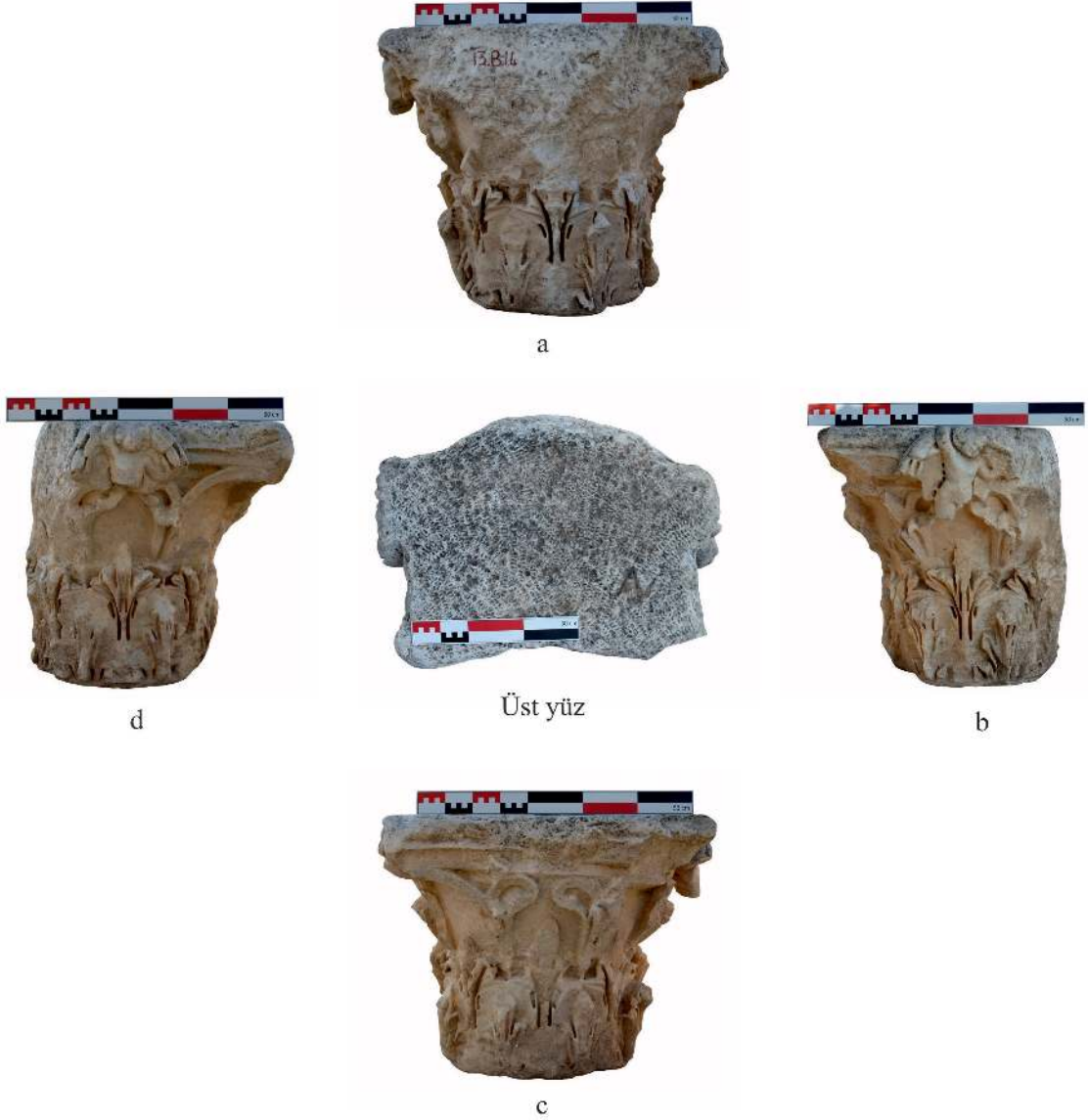
Webb, P. A., Hellenistic Architectural Sculpture, Figural Motif in Western Anatolia and the Aegean Islands, Wisconsin.

Wotschitzky 1948

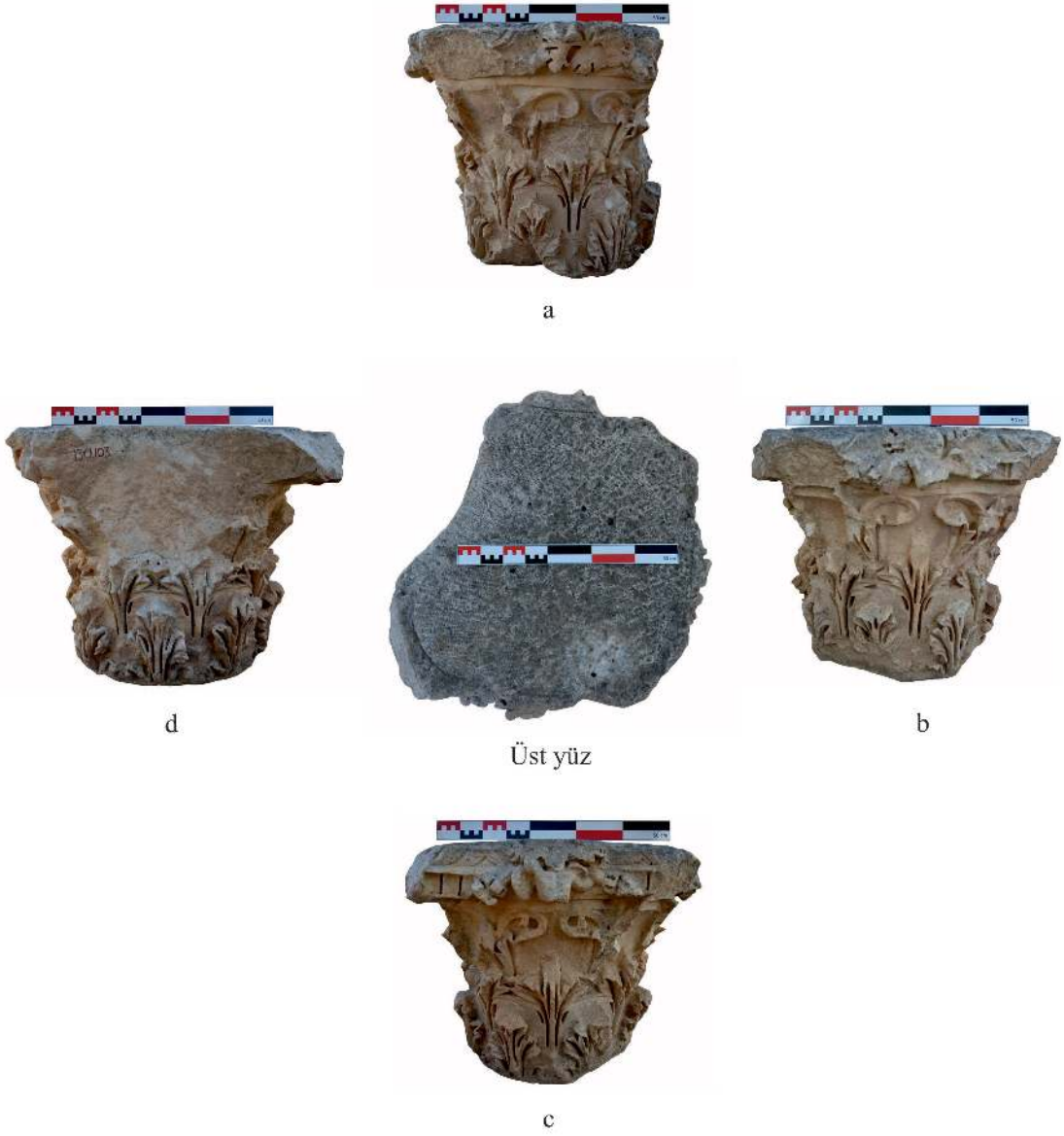
Wotschitzky, A. “Untersuchungen zur Frügeschichte des Korinthischen Baustils.” *Öjh* 37, 53.

Yılmaz 2020

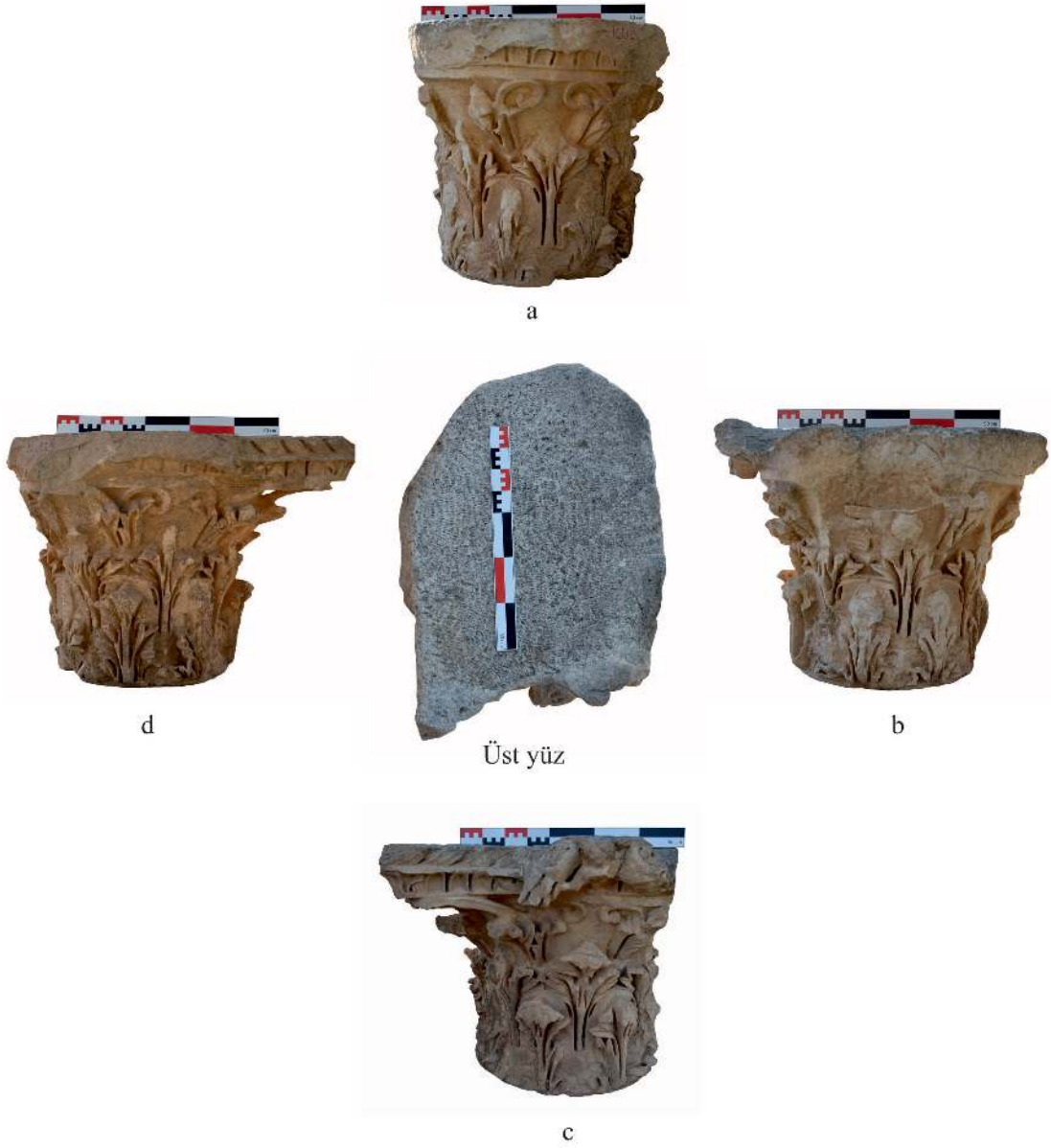
Yılmaz, O., “Soloi-Pompeipolis Sütunlu Caddesi’nde Yer Alan Friz Blokları Paralelinde Yeni Gözlem, Tespit ve Öneriler”, eds. B. Öztürk, H. S. Öztürk, K. Eren, B. B Aykanat, H. Azeri, *Mnemes Kharin: Filiz Dönmez Öztürk Anısına Makaleler Anadolu Arkeolojisi, Epigrafisi ve Eskiçağ Tarihine Dair Güncel Araştırmalar*, İstanbul, 641-655.

EKLER

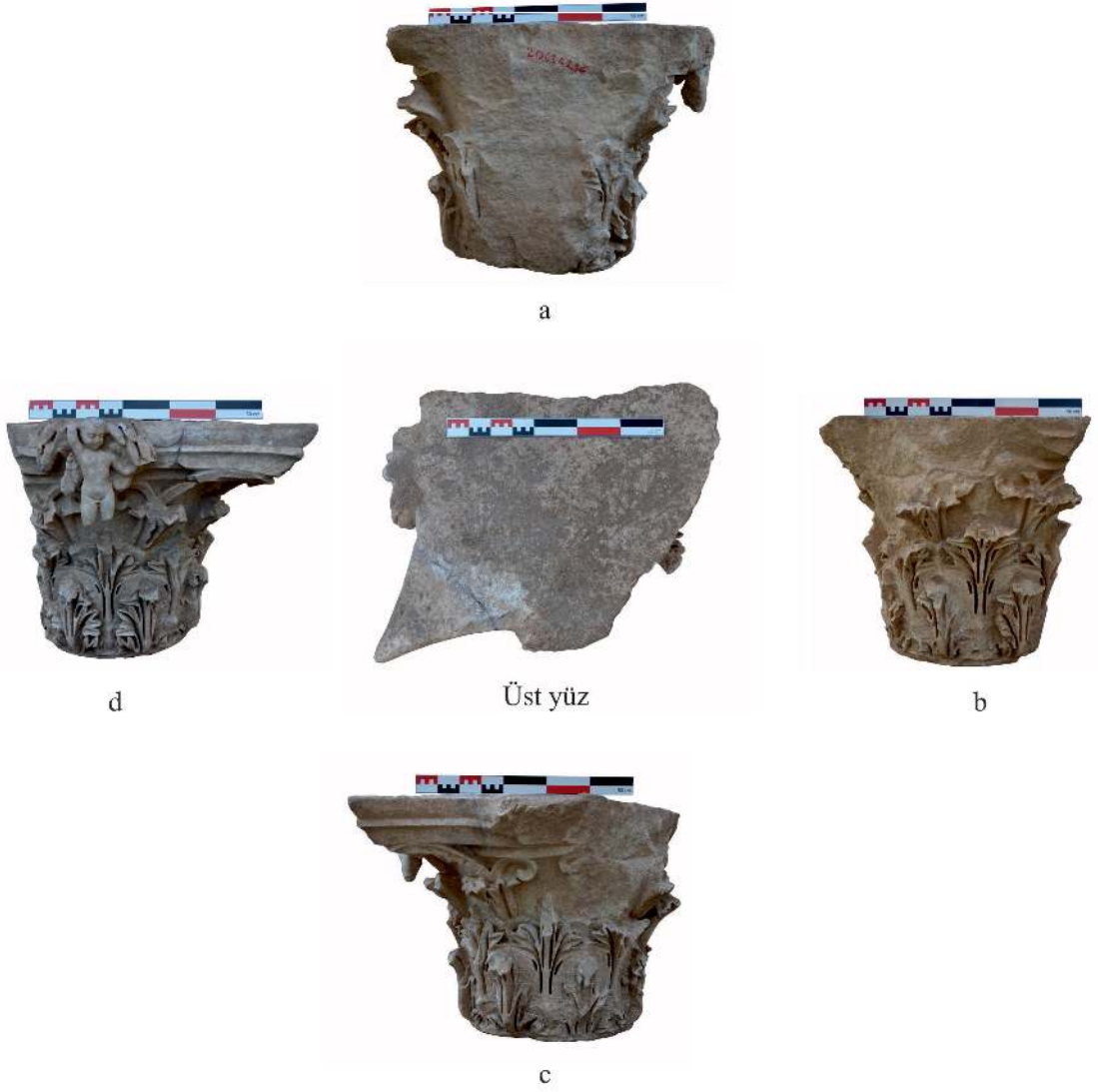
Resim 1: NY.13.B.14 envanter numaralı girlandlı / Eros figürlü korinth başlık.

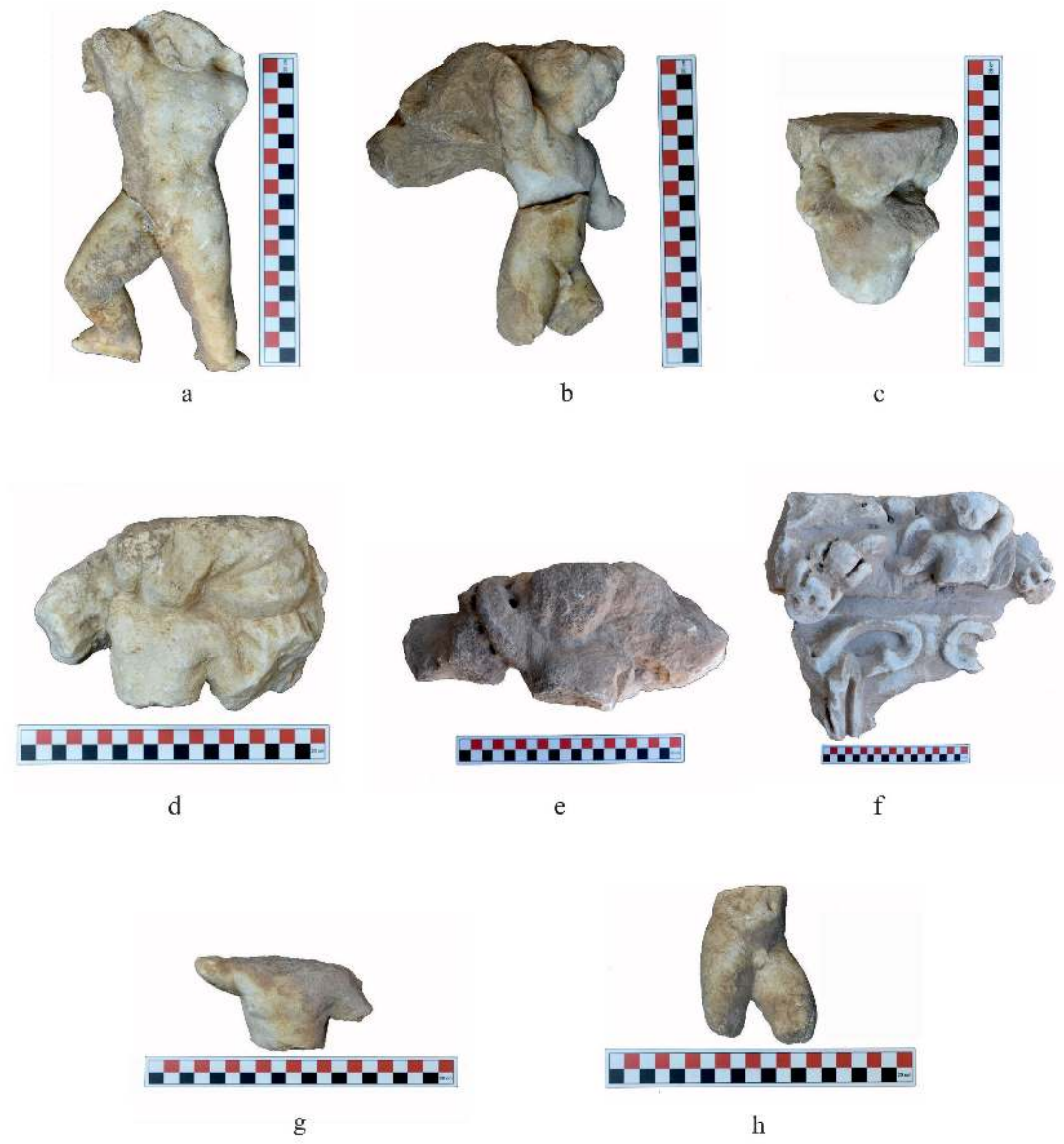
Resim 2: NY.13.C1.103 envanter numaralı girlandlı / Eros figürlü korinth başlık.

Resim 3: NY.14.C1. 45 envanter numaralı girlandlı / Eros figürlü korinth başlık.

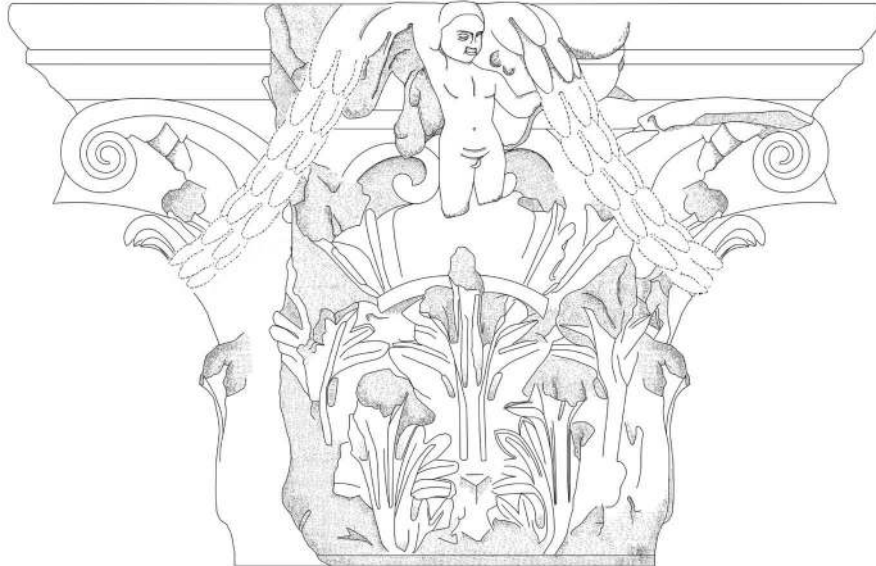
Resim 4: NY. 20.C1.42.14 envanter numaralı girlandlı / Eros figürlü korinth başlık.

Resim 5: Nysa Sütunlu Cadde / Cadde 1 kazılarında ele geçen Eros figürlü parçalar.

Resim 6: Nysa Sütunlu Cadde / Cadde 1 kazılarında ele geçen korinth başlığına ait üst yaprak – girland askısı örnekleri.

Resim 7: NY. 20-C1.42 envanter numaralı korinth başlığı girland askısı restitüsyonu (Çizim: A. Yıldırım, H. Öztaner, İ. E. Koçak)

a

b

c

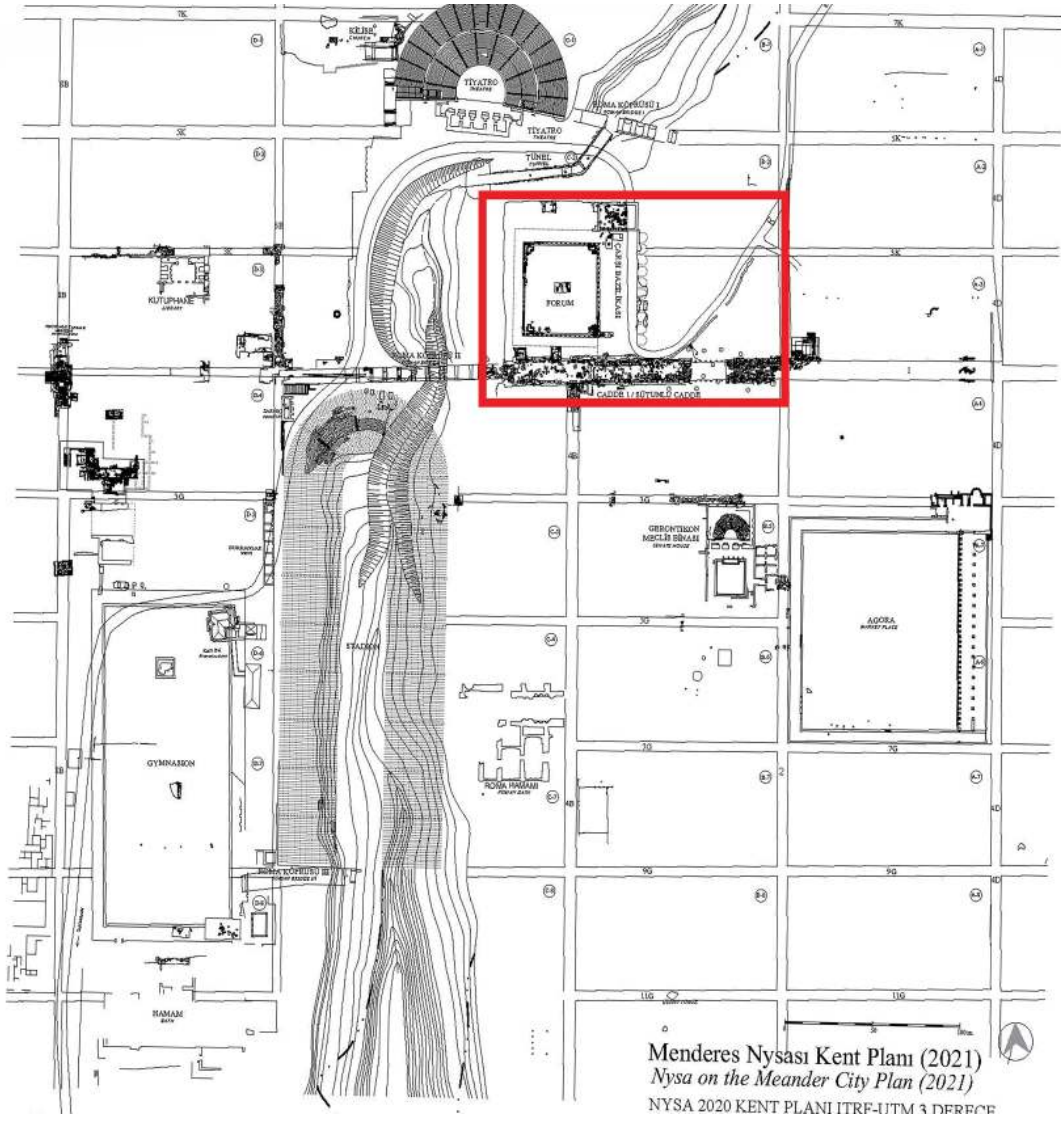
d

Resim 8: Girlandlı / Eros figürlü korinth başlıkları örnekleri.

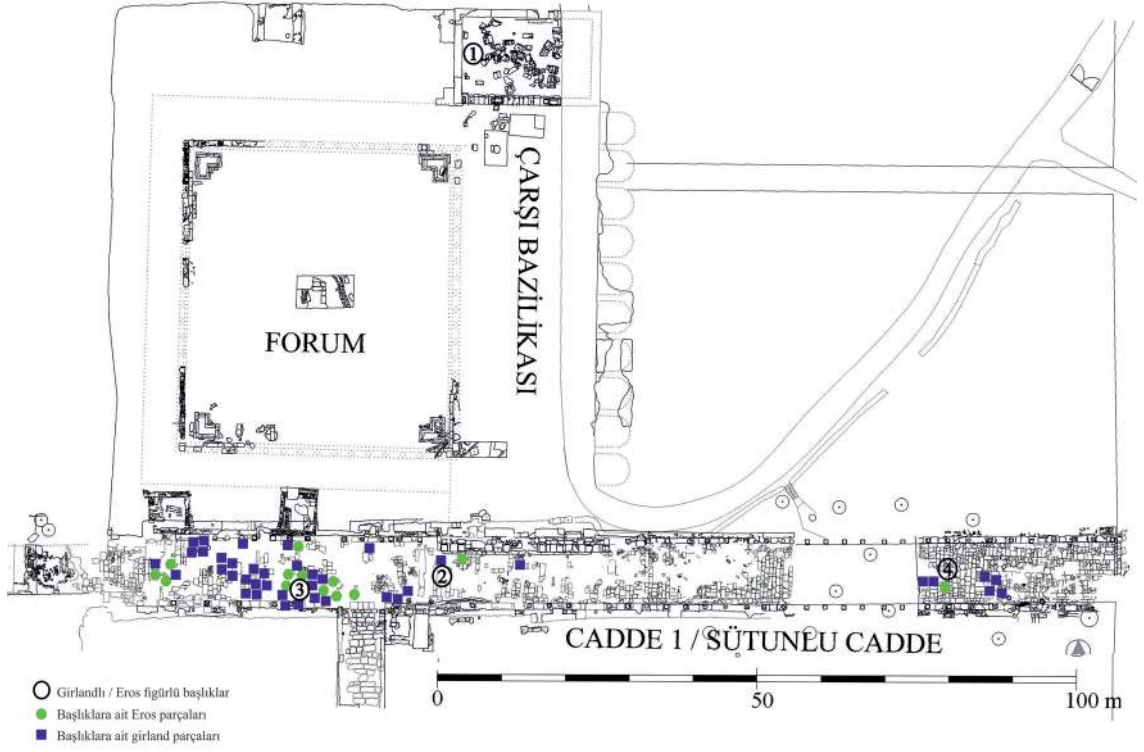
- a) Heraklia Pontike Antik Kenti'nden figürlü başlık, Hoepfner 1966, taf.19.
 b) Kappadokia Komanası figürlü başlığı, Harper 1968, Pl. LIII C.
 c) Laodikeia Caracalla Nymphaionu figürlü başlığı, Kahıl 1969, PL.LXXXVI, Cat. No:37.
 d) Perge Tiyatrosu scaenae fronsa ait pilaster başlığı, Koçak 2019, Kat. No.180.

Tablo 1: Nysa girlandlı / Eros figürlü korinth başlıkları girland askı parçaları.

Yaprak Ölçüleri	Girland Askı Parçaları
2-3 cm	
3-4 cm	
4-5 cm	
5-6 cm	
6-7 cm	

Plan 1: Nysa kent planı.

Plan 2: Girlandlı / Eros figürlü korinth başlıkları ve başlık parçalarının buluntu durumu.